

Kováts Dániel

A Kazinczy-kutatás új eredményei

A magyar irodalomtudomány, azon belül a Kazinczy-kutatás hasznos segéd-eszközt kap kezébe Busa Margit Szinnyey-díjas bibliográfus új kötetének megjelenésével. A szerző eddig is gazdag munkássága újabb művel gyarapodott, amikor összeállította Kazinczy Ferenc prózai műveinek kézirat-bibliográfiáját. E hangyaszorgalommal egybegyűjtött s megszerkesztett anyag szerves kiegészítője az ugyancsak szerzőnk nevéhez fűződő Kazinczy Ferenc bibliográfiának.

Szívós eltökéltséggel megvalósított életprogram termékével van dolgunk. Busa Margit a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen 1945-ben szerzett bölcsészdoktori oklevelet, s kedves tanárainak, Horváth Jánosnak és Alszeghy Zsoltnak útmutatását követve indult el irodalomtörténeti pályáján. Már abban az évben az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársa lett, s e rangos nemzeti közgyűjteményünk hűséges dolgozója volt nyugalomba vonulásáig (1973); a megkezdett munkát azonban ezután is, mindmáig lankadatlan igyekezettel folytatja.

Első tudományos dolgozata 1946-ban jelent meg nyomtatásban, s korán eljegyezte magát a bibliográfusi hivatással. Munkatársa volt az 1950-ben induló magyar történeti bibliográfiának,

továbbá az OSZK magyar nyelvű újkori kötetes kéziratok katalógusának, megalkotója a magyar sajtóbibliográfiának (1986, 1996).

Kazinczy kutatásához fiatalon közel került, 1956 óta publikál vele kapcsolatos témákban. Foglalkozott munkáinak kiadástörténetével (1960); egyik szerkesztője lett a Kazinczy-levelezés 2. pótkötetének (1960); addig ismeretlen leveleit, szövegváltozatait tette közzé folyamatosan (1975, 1978, 1984, 1985, 1988, 1989, 1990), összeállította a Kazinczy-bibliográfiát (1981, 1994, 1997, 2001); sajtó alá rendezte Kazinczy Ferencné Török Sophie levelezését (1986), valamint Kazinczy bibliai történeteit (1991); beszámolt az általa összegyűjtött csaknem kétszáz újabb Kazinczy-levelel kiadásra való előkészítéséről (1992); válogatást adott ki Kazinczy úti beszámolóiból, naplóiból, leveleiből (1995). Mindezek mellett új eredményeket föltáró számos filológiai tanulmányt írt, publikációs jegyzéke több mint száz tételt tartalmaz.

A több mint fél évszázada indult irodalomtörténeti pályára, az elkezdett bibliográfusi hivatás mindannyiunkat elismerő tiszteletadásra készítet. A Kazinczy Ferenc Társaság különösen nagyra becsüli Busa Margit életművét, hiszen igen nagy szolgálatot tett nevadónk munkásságának feltárásával:



1986-ban a társaság tiszteletbeli tagjainak sorába választották. Az azóta eltelt másfél évtized gyümölcsöző együttműködést hozott. A Kazinczy Társaság Széphalom című

évkönyveiben sorra megjelentette a Kazinczy-bibliográfia folytatásait, valamint Busa Margit kutatói eredményeinek egyéb termését is. A Társaság a Kazinczy-bibliográfia 2. kötetének ki-

adásával, e kézirat-bibliográfia elkészítésének anyagi támogatásával igyekezett ezt a tudósi munkálkodást elősegíteni, s szívesen nyújtunk erőnkhez és lehetőségeinkhez mért támogatást a Kazinczy-levelezés újabb kötetének közzétételéhez. Tisztelettel, fenntartás nélküli elismeréssel tekintünk dr. Busa Margitra, aki korát meghazudtoló frissességgel, az őt ért fizikai megpróbáltatásokon felül emelkedő bámulatos lelki erővel, anyagi áldozatvállalással folytatja az évtizedekkel ezelőtt megkezdett feladatot: a kutatást, a filológiai értelmezést, a megfelelő apparátussal történő közzétételt, az értékek felmutatását.

Sok kéziratot adat lapang monográfiákban, tanulmányokban; ezek kutatására a szerző most nem vállalkozhatott. Az eredeti terv szerint közzé kívánta tenni valamennyi hazai közgyűjteményünk Kazinczy-dokumentumait,



Háború

az erre vonatkozó felhívás azonban igen gyér visszhangot keltett, így a kézirat-bibliográfia – a Sárospatakon és a Debrecenben őrzött kéziratok mellett - a fővárosi könyvtárak, múzeumok állományára összpontosít. A verseket és a levelezést külön kéziratcsoportnak tekintve itt most a prózai hagyaték számbavételével találkozunk.

A tételek tematikus elrendezésben csoportosulnak, hogy ezzel könnyebbé váljon a kutató, az érdeklődő tájékozódása. Az első rész Kazinczy Ferenc önéletrajzi jellegű írásait mutatja be (Pályám emlékezete, Fogságom naplója, utazások, családi adatok, birtokügyek alcsoportokkal), a másodikban Magyar írók írásai Kazinczytól és kortársaitól címmel a magyar írók és irodalompártolók, a poétika és nyelvészet, a történelem és vallás, a politikai és szellemi közélet, valamint Zemplén vármegye ügyeivel kapcsolatos állományt találjuk, a harmadik rész pedig a külföldi személyekről és művekről szóló kéziratokat tartalmazza. Az eligazodást névmutató segíti. Kazinczy kéziratos hagyatéka terjedelmében igen jelentős, noha tudjuk, hogy sok minden elpusztult az idők során. Arra aligha kerülhet sor belátható időn belül, hogy a teljes kéziratállomány nyomtatott formában kerüljön közelebb a nyilvánossághoz, fontos tehát, hogy a közgyűjtemények Kazinczy-kincseinek tartalmáról minél tájékozottabbak legyünk, a kutatók az alapinformációkat különböző bibliográfiákban, mutatókban megtalálhassák. Ehhez nyújt

támponot Busa Margit új kötete azzal, hogy az irat együttesek bizonyos fokú részletezésével, annotálásával közelebb hozza a hagyaték tartalmát, a keresett adalékok felszínre hozását. Elég belelapozni e kézirat-bibliográfiába, hogy lássuk a Kazinczyra, korára, kortársaira, az általa olvasott, fordított írókra vonatkozó információk mérhetetlen gazdagságát. Hogy ezek a tudáselemek mielőbb szélesebb körben is ismertek legyenek, ehhez kíván ez a kötet ösztönző segítség lenni.

Köszönet és hála a bibliográfusnak önzetlen és kitartó munkájáért. Busa Margit is elmondhatja a maga munkájáról az általa oly őszintén becsült Kazinczyval: „én az írásban mulatságomat lelem, és az az út, amelyen sok jó és valóban tiszteletet érdemlő emberek szeretetét megnyertem és megnyerem, ha meg nem érdemli is, ha érte pénz nem jó is be, már én azt abba nem hagyhatom”. A teljesítményben gazdag bibliográfusi pályára visszatekintve ugyancsak Kazinczy jut eszünkbe: „Ha valamely ösvényen elindultunk, szép rajta fényvel haladni s a legfőbb pontig jutni”.

Busa Margit új kötetét azzal a gondolattal ajánlom az érdeklődő olvasók figyelmébe, hogy ismerjék fel a fényt a szorgos és szürke hétköznapok hosszú során át végzett alázatos könyvészeti feladatvállalásban.

(Busa Margit: Kazinczy Ferenc prózai kéziratainak bibliográfiája, Kazinczy Ferenc Társaság, Sátoraljaújhely, 2001)